

ДЗЯРЖАЎНАЯ ўСТАНОВА АДУКАЦЫІ
“ШЫЛАВІЦКАЯ СЯРЭДНЯЯ ШКОЛА”

**–БЕЛЫ
БУСЕЛ”**

**ЗБОРНІК
ВЕРШАЎ
“НАД БЕЛАЙ
РУССЮ**

Эдуард Акулін “А буслы белы гонар маюць”.

А буслы белы гонар маюць...

У гняздо не кладзіце хлеба.

Птушкі гэтыя не паміраюць.

Іх сабе забірае неба.

На змярканні над роснай пожняй

высакосны свой круг азначаць.

І найменне яму – апошні,

і ніхто болей іх не ўбачыць.

Эдуард Акулін “Ад чаго ты самотны бусел”.

Ад чаго ты самотны, бусел,
у гняздзе над знямелай вёскай?

— Я сумую па Бelay Русі
дачарнобыльскай, чыстаросай.

— Ад чаго пачарнеў ты, бусел,
у палескім бары атрутным?

— Ад жалобы па Бelay Русі,
зганьбаванай і шматпакутнай.

— Ад чаго пасівеў ты, бусел,
і чаму не ляціш у вырай?

— Лепш памерці на Бelay Русі,
чым чужыну назваць Радзімай.

Пятрусь Броўка “Бусел”.

Я помню хаціну дзіцячых гадоў,
Падкову на абітым парозе,
Вялізнае, з дзедаву шапку, гняздо
Буслоў на высокай бярозе.
Жылі з буслянятамі аж да зімы
Ды лёталі на сенажаці...
Казалі суседзі — шчаслівыя мы;
Я жыў, адчуваючы шчасце,
Бо бачыў, як бусел імкліва ўзлятаў,
Імчаў на багнішчы, у лозы.
Я бегаў глядзець і не раз пазнаваў
Свайго са старое бярозы.
А ён там паважна, як пан, пахаджаў,
Харч ловячы дзюбай-іголкай,
І я ўсё на Ноя старога злаваў,
Што выпусціў поскудзі столькі.
Я звычкі бусловы пасля адгадаў,
Я зведаў бусловы настроі,

Ён клёкатам часта мне спаць не даваў,
Ды я не злаваўся на тое.
І дружба была найсардэчная ў нас,
Здавалася мне так малому,
Бо я сумаваў, паглядаў увесь час,
Чакаючы бусла дадому.
Чаго не пазнаеш у тыя гады!
Я веў з ім ад сэрца размовы,
Я чуў, як вітаўся са мной ён тады
Буслінай адрывістай мовай.
А як маё сэрца шчымела ў смуге —
У вырай пачаў ён збірацца,
Стаяў,

задумёны, на доўгай назе,
Як флюгер на панскім палацы.
А потым праз зіму яго не было.
Ды зноў па вясновай дарозе,
Здавалася, бусел прыносіў цяпло
І ўборы старэнькай бярозе.
Калі я пабольшаў, да новых шляхоў
Пазвала вучоба і праца,
Я мусіў ад'ехаць на многа гадоў
І з буслам сваім развітацца.
За вёснамі вёсны шумелі, ішлі...
Вярнуўся дахаты я сталым.
Другія буслы на бярозе жылі,
Даўнейшага друга не стала.
Гады адыходзяць, імкнуць чарадой,
Адно не жадаюць вяртацца.
Буслы прылятаюць заўсёды вясной,
Свайго не магу дачакацца.

Генадзь Бураўкін “Люблю свой край”.

Люблю свой край, зялёны і спакойны.
Сіваваронкі дрэмлюць на слупах.
Над хатамі — вясёлыя шпакоўні,
А ў хатах — аржаного хлеба пах.
Усё вакол знаёмае да болю:
Збягаюць незабудкі да вады,
Сядае важна бусел на таполю,
Ад ластвак абвіслі правады.
На ноч сплывае сонца за
жытное.
Свой невад туманы
павалаклі...
Святое, непрыдуманое, тое,
Чаго не знойдзеш на чужой зямлі...
Такім свой край навек люблю і помню.
І калі згасне сонца у вачах, —
Мне будуць сніцца кожны дзень шпакоўні
І аржаного хлеба родны пах...

Васіль Вітка “Апавяданне старога бусла”.

Запаліла ноч ліхтар
І павесіла на вязе,
Ззяе лесвіца да хмар -
І туды б, здаецца, злазіў.
І такая відната,
Хоць сабе рыхтуй урокі,
І такая ціхата -
Увесь свет чуцён далёкі.
Быццам тонкая струна
Загула ў мяне над вухам.
Аж да самага відна
Я старога бусла слухаў:
“Шмат прыйшлося мне спазнаці,
Але крыўды я не ведаў.
Перабыў аднойчы ў хаце
Я ўсю зіму ў твайго дзеда.
Яшчэ ў пер'е не ўвабраўся,
Нахапілася ўжо восень,
Захварэў я і застаўся.

Вылецець не давялося.
І якраз, нібы на грэх,
Выпаў вельмі ранні снег.
Замяло лугі, дарогі,
Скачанелі ў мяне ногі,
Ледзь дакльпаў да
сядзібы
І, не знаючы, што будзе,
Бразнуў дзюбаю у шыбу:
- Выратуйце мяне, людзі!
Пляснуў у далоні дзед:
- Беднае маё дзіцятка!
Маці, даставай абед -
Гэта ж наша буслянятка.
Угарнулі кажухом,
І на печ мяне ўссадзілі,
І гарачым малаком
З лыжачкі малой паілі.
Ўратавалі змоладу
З холаду і голаду.

Ну, а цёплаю вясной
Зноў сустрэўся я з сям'ёй,
Але покуль жывы буду,
Я той ласкі не забуду”.
- Дзеду бусел, - спытаў я, -
А чаму ваша сям'я
Перабралася на вяз?
І пачуў такі адказ:
- А прычына, брат, адна,
Што на дрэве навасельцы мы, -
Тут у нас прайшла вайна,
Сталі ўсе мы пагарэльцамі.
Покуль людзі будаваліся,
Покуль з гора выбіваліся,
Дзед Мікола
Знайшоў кола,
Сам аблюбаваў для нас
Вяз.

Васіль Вітка “Бусел запрашае мяне ў госці”.

Зноў прыходжу я пад вяз,
Над пустым стаю дуплом
І якраз у гэты час
Сустракаюся з буслом.
Ён ступае гэтак важна,
На мяне глядзіць
уважна,
Асцярожна
падыходзіць
І гаворку так
заходзіць:
- Ты чаго такі
пануры,
У самотнасці і скрусе,
Як пасля якіх хаўтураў? -
Так пытае ў мяне бусел.
- Ой, таварыш дзядзька бусел,
Другі дзень я ўжо снуюся
І, як рыба аб лёд, б'юся:
У мяне такое гора -

Сшытак мой укралі ўчора.
Апісаць я быў павінны
Свет птушыны, свет раслінны
І наогул белы свет -
Наскладаць хацеў я казак,
Як падняць - вялікі вязак,
мог даць веры:
- А як вы, дзеду, з той кватэры,
Што была на хаце ў нас,
Пераехалі на вяз?
- Вельмі проста, - сказаў бусел, -
У адзін пазвязаў вузел
Лыжкі, міскі і пасцель я -
Вось і ўсё тут наваселле.
Стала ўміг наўкола гола,
Як мы там і не былі...
Бо на тое ж я - паэт.
Усміхнуўся стары бусел:
- Дай я толькі разбяруся.
Напісаць ты казку марыш?

Што ж, пішы, калі паэт,
Але знай, я - не таварыш
І не дзядзька, я ўжо - дзед.
Я калісьці з тваім дзедам
У далёкай маладосці
Самым блізкім быў суседам
І яго найлепшым гасцем.
На страсе старое хаты
У той час была буслянка,
З тваім дзедам я да ранку
Вёў гаворку, нібы з братам.
Ён - на прызбе, я - ў гняздзе
Кожнай ночы гаманілі,
Покуль возьмецца на дзень,
Ўсё махоркаю дымілі.
- Ой, са смеху я зайдуся -
Што ты кажаш, дзеду бусел!
Як жа ты ў сябе пад носам
Трымаў тую папяросу?
Узлаваў на мяне бусел:

- Разбярыся ж ты як след,
Горкі дым глытаць я мусіў,
А курыў, вядома, дзед.
Нельга ж нам, буслам, курыць -
Можна так гняздо спаліць.
Слухаць бусла то я слухаў,
Але ўсё ж часаў за вухам.
Хоць цікаўны быў без меры,
А ўсяму не
- Ну, а кола? Як жа кола
Вы на дрэва паднялі?
Буслоў, пэўна, дваццаць пяць
Трэба, каб яго падняць?
Стары бусел тут са смеху
Як стаяў, так і паехаў:
- Трэба ж вымудрыць такое,
Проста мне бяда з табою.
А яшчэ ж узяўся людзям
Ты расказваць пра нас,
Гэта ж сорам табе будзе,

Як дазнаюцца падчас,
Прачытаюць дзеці ўслых,
Што нібыта мы, буслы,
На вяршыну дрэва цугам
Цягнем кола саматугам.
Дзякуй, што павесяліў,
Але ж ты перасаліў.
Не прыйшлося таго кола
Нам цягнуць на стары вяз -
Гэта ўсё зрабіў за нас
Мой дружбак, твой дзед Мікола.
А цяпер і ты смяешся,
Я ж ні кроплі не схлусіў,
Як жа, хлопча, ты завешся?
І я вымавіў: - Васіль.
- Ну, дык вось што, брат Васіль,
Набярыся моцы, сіл
І прыходзь да нас пад вечар
На сяброўскую сустрэчу.
Пазнаёмішся з бусліхай,

Паглядзіш на буслянят,
Пасядзім парою ціхай,
Буду вельмі табе рад.
Дапаможам твайму гору,
Аб усім там пагаворым.
Сам убачыш, адным словам,
Ты жыццё наша, буслова, -
Афармляй камандзіроўку.
Захапі з сабой вяроўку.
Прывяжу я на вяршыне
І спушчу табе канец -
І тады, як на машыне,
Знізу ўверх ляці, хлапец!
Я падзякаваў старому
За разумную парадку
І пабег хутчэй дадому
На сямейную нараду.
- Мама, мамачка, - прашу я, -
Дай мне чыстую кашулю.
Прыбяруся і памчуся -

Запрашае мяне бусел.
У гняздзе я сам павінны
Побыт вывучыць птушыны
І пачаць спачатку казку
Пра бусла, пра яго ласку.
Стары бусел - малайчына,
Кемлівая галава!
Я вазьму з сабой лэйчыну,
Ён прычэпіць за вяршыну,
І я - ж-жах, як на машыне,
Да буслоў па той вяроўцы.
Там прабуду тыдні два,
На гняздзе ў камандзіроўцы.

Васіль Вітка “Бусліха спявае калыханку”

Як малых паклалі спаці

І заціхла ўся буслянка,
Доўга ім спявала маці
Сваю песню-калыханку:
- Спіце, дзеткі, лю-лі, лю-лі,
Вераб'і даўно паснулі.
Ад іх шуму дзень у дзень
Галава ажно гудзе.
Колькі бацьку я прасіла:
Тут твая улада, сіла -
Выкінь ты з гнязда іх транты,
Нам не трэба кватаранты.
Нанасі ты з лесу вецця
І залатай плот дзіравы,
А то вельмі ж нашы дзеці
Любяць смелыя забавы.
Проста і не зводзь з іх вока -
Забываюць, што высока,
Могуць скінуцца дадолу.
Трэба дом зрабіць нам шырай
І, як скончаць дзеці школу,

Рыхтавацца ўсім у вырай,
Каб тут мерзнуць не прыйшлося,
Як надыдзе тая восень.
Стануць мае дзіцяняткі,
Стануць мае бусляняткі
Хутка на даўгія ногі,
Каб шукаць свае дарогі.
Цераз моры, цераз рэкі,
Цераз горы і даліны
Шлях пракладзены спрадвечу,
Доўгі, цяжкі шлях бусліны.
Дзе цячэ блакітны Ніл
У спякотлівым Егіпце,
Нас глытае кракадзіл,
Тыгр хапае ў свае кіпці.
Гіне шмат буслоў на свеце,
Але мы і нашы дзеці
Вернемся ў сваю хаціну,
Прыляцім зноў на радзіму...
Моцна спалі бусляняты

У цяпле бацькоўскай хаты.

Веяў з цёмнае дубровы

Лёгкі ветрык вечаровы

І спакойны сон бусліны

Калыхаў на верхавіне.

Добра мне адсюль відно,

Што ўжо свеціцца акно

У маёй далёкай хаце,

І чутно - гукае маці:

- Дзе ты дзеўся, сынку, дзе?

- Мама, я сяджу ў гняздзе.

Я твой голас добра чую,

Але тут пераначую,

Бо мой шлях далекаваты

І занадта сукаваты.

Ты, мамуся, не турбуйся,

Мне пасцель рыхтуе бусел.

Васіль Вітка “На буслянцы”.

Я пісаць пра ўсё не стану -

Адбылося ўсё па плану.

Браўся ўжо на захад

дзень,

Як з'явіўся я ў

гняздзе.

Першы раз я ўбачыў

свет -

І далёка, і шырока,

Пэўна, ні адзін паэт

Не ўздываўся так высока.

Сеў з бусліхай і буслом

Я за круглым іх сталом.

Пачалі яны падрад

Мне паказваць буслянят.

Кожнае з іх уставала

І на ножках прысядала.

Вось што значыць - выхаванне

І старэйшых шанаванне.

Кожнае запомніў я,

Яго выгляд і імя.

Слаўныя былі ў іх дочки:
Сакатуха і Ласуха,
І пацешныя сыночкі:
Даўгахвосты і Бязвухі.
Перад тым як за стол сесці,
Кожнае памыла лапкі,
Ну, а потым сталі есці
Хто смятану, хто аладкі.
Праўда, там былі другія
На стале яшчэ прысмакі:
Рыба, яшчаркі жывыя,
І гадзюкі, і вужакі.
Чаго хочаш у той місе -
Еш, брат, хоць расперажыся!
Добра, што якраз, на шчасце,
Калі маці выпраўляла,
Не забылася пакласці
Мне ў дарогу хлеба, сала
І абручык каўбасы,
Нават памідораў ранніх -

Мог я доўгія часы
Быць на ўласным утрыманні.
А ўсё ж, будучы на чэсці,
Каб не крыўдзіць дом гасцінны,
Пару рыбак мусіў з'есці
І падзякваў гаспадыні.
І, як звычай прынята,
Калі госць што-небудзь дорыць,
Я малым даў буслянятам
Кожнаму па памідору.
І было ж, было там
смаху,
Як яны з імі гулялі,
Дзюбамі ўсім на
пацеху
Замест мячыкаў
качалі.

Васіль Вітка “Экзамены ў буслінай школе”.

Пасля я ўжо стаў без лаячыны

Узлазіць на тую вяршыну.
Ў гняздзе сустракалі бусліным
Мяне быццам роднага сына.
Там шмат я цікавага ўбачыў
На даўнім драўляным тым коле,
З малымі бусламі задачы
Рашаў у буслінай я школе.
Калі ж маладыя пілоты
Здавалі экзамен па лёту, -
Было там і гора і смеху
Старым і малым на пацеху.
- Я першы, - сказаў Даўгахвосты, -
Лячу, бо ўжо выраслі крылы!
І скочыў з гнязда, як з памоста,
З усёй заліхвацкае сілы.
Дзівіліся бусел з бусліхай:
- Ну, гэты сам выб'ецца ў людзі!
- Такі не спужаецца ліха!
- Адважным ён лётчыкам будзе!
А сын, даляцеўшы да самае высі,

З-пад хмары нырца даў і сеў на пагорку.
Было аднадушным рашэнне камісіі:
- За храбрасць паставіць... чацвёрку!
Другім стартаваў у паветра Бязвухі.
Ён добра абдумаў усе свае рухі.
Агледзеў, праверыў ён кожнае пёрка,
А потым узняўся над полем, над лугам,
Па небе выводзіць стаў роўныя дугі.
І яму па лятанню,
Як па чыстапісанню,
Пастаўлена цвёрдая ў дзённік пяцёрка.
А за сынамі Даўгахвостым, Бязвухім
Чарга падышла да дачкі - Сакатухі.
Ну і смеху ж было,
Што гняздо ўсё гуло,
Я за боку ўзяўся
І аж покатам клаўся
Сакатуха, Сакатушка -
Баязлівая ж ты птушка.
Высунула з гнязда дзюбу:

- Нізашто лятаць не буду!
А як глянула за край:
- Ай, трымайце мяне, ай!
Крыллямі залапатала
І траха з гнязда не ўпала:
- Ой, звальюся!
Ой, заб'юся!
Хутчэй дайце парашут,
Бо канец мне будзе тут!
Угаворвала бусліха
І па-добраму, паціху,
І прасіла просьбаю,
І гразіла грозьбаю,
Абяцала рыбы мерку
І наверх яшчэ цукерку,
Перабрала ўсе прысмакі,
А карысці - аніякай.
Узлаваў тады стары
І сапхнуў дачку з гары.
Як дала ж яна са страху

Крыллямі такога маху,
Што ўсю вёску абляцела
І на нашай хаце села.
Потым на балоце, у лазе,
Церпяліва высталяла стойку
Мо з гадзіну на адной назе -
Нацягнула ўсё ж такі на тройку.
А Ласуха за ласунак
Лётала б бясконца.
Толькі дайце пачастунак -
Паляціць да сонца.
І ёй так сказала маці:
- Мілая дачушка,
Вырасла ўжо з птушаняці
Ты вялікай птушкай.
Калі ж будзеш за лятанне
Ты прасіць аплаты,
Можаш сабе да змяркання
Не вылазіць з хаты.
Як галоднай пасядзіш -

І без цукеркі паляціш.

Здаў і я экзамен у той школе -

Не баяўся вышыні ніколі.

Васіль Вітка “Як бусел ловіць рыбу”.

На цяточку, цёплым раннем,

Пайшлі буслы на паляванне.

Паперадзе дыбаў сам бусел,

Вёў буслянят ён на экскурсію.

Ішла за ім уся сям'я,

А ззаду назіркам - і я.

Сыны і дачкі на балота

Прышлі ў чырвоных новых ботах

І кожны з дзюбаю вялікай -

Такою вострай, быццам піка,

І толькі я між іх быў босы,

Не меў буслінага я носа,

Таму з сабой узяў я вуду -

Лавіць я рыбу вудай буду.

Закінуўшы ў ваду кручок,

Я сеў ля рэчкі на пянёк,

Сядзеў-сядзеў, можа, з гадзіну,

Рука знямела ад вудзільна,

А на кручок, на чарвяка

Мне не трапляла і малька.

Тады сваю я вуду кінуў

І сам падаўся ў гурт бусліны.

У іх ішла спарней работа,

Аж і мяне ўзяла ахвота.

Сам бусел кіраваў рыбалкай:

Ён тоўстай дзюбаю, як палкай,

Муціў ваду пад берагамі,

Таптаў цыбатымі нагамі,

Пакуль праз вадзяныя шыбы

Святла не бачылі ўжо рыбы,

Не ведалі, куды ім плыць, -
Тады ён браўся іх лавіць.
Хапаў ён рыб
За чорны хіб,
Кідаў на бераг раз-паразу,
Лавілі дзеці іх адразу,
Пасля да бацькі ў рэчку лезлі,
З вады цягалі рыбу самі
І грукалі па дне насамі -
Іх носікі ў вадзе не мерзлі!

ўратаваў”.

Не шанцавала толькі мне,
Хоць бы ляжаў адзін на дне

**Васіль Вітка “Як
бусел мяне ад бяды**

Ў вядры маім які шчупак,
Дурны карась ці нават рак -
Дзеля прыклёпу, проста так,
Бо я ж хваліўся, што рыбак.
Я ўжо не ведаў, куды дзецца,
Схаваў ля берага вядзерца,
Падаўся на сухі грудок,
Лёг пад вярбою у цянёк.
Спачну тут, думаў, у цішы.
Аж раптам куст як зашуршыць,
І нечакана паўз мяне,
Паўз вуха штось як шугане,
А потым - цішыня, ні гуку.
Я глянуў і знямеў: гадзюка!
Яна праз лісце і траву
Як высунула галаву,
Так і застыла нада мной.
Я закрычаў:
- Ра-атуйце!О-о-й!
Напэўна б, я там і загінуў,

Ды бусел у бядзе не кінуў -
Адразу голас мой пачуў,
Шырока крыллямі ўзмахнуў
І апусціўся над вярбой,
Прыціснуў гадзіну нагой
І піку вострую звысоку
Уткнуў у самае ёй вока.
Тут прыляцелі бусляняты
І ўвесць абшарылі грудок.
Было спажывы ім багата -
Гадзюк знайшлі цэлы клубок.
Як адлягло ад страху сэрца,
Я ўспомніў пра сваё вядзерца.
І толькі падышоў пад бераг,
Дык і вачам не мог даць веры:
Было паўнютокім да краёў
Вядро ўюноў, язёў, лінёў.
- Адкуль жа гэта? - я здзівіўся.
- Пайшлі дамоў, - сказаў мне бусел.
Мы сёння шмат іх налавілі

І пра цябе, брат, не забылі.

Васіль Вітка “Як дзяцел лячыў буславу дачку”.

Не ўсё абышлося пасля палявання
Шчасліва, як думаў у тое я ранне.
Назаўтра
Трывожны быў дзень
У гняздзе.
Яшчэ апаўночы пачуліся ўздыхі,
Прыйшло да буслоў нечаканае ліха:

Знянацку
Дачушка
Ласушка
Схапілася лапкай
За правае вушка:
- Ой, мамачка, коле, так
коле —

Зайдуся, памру я ад болю.

Усё спрабавала

Бусліха:

І клала
На вушка
Падушку,
І брала
На рукі пагушкаць,
Спявала
Ёй песні паціху -
Стогне і енчыць Ласушка,
Слязамі сыходзіць дачушка.
І ледзь толькі золак заняўся -
Раіцца стала сям'я ўся.
І я тут з'явіўся, як ведала сэрца,
Што сябрына у бядзе-паняверцы.
Гасцінцаў наклалі мы ў торбу
Аж з коптарам,
І сыны паляцелі па доктара.
І той адразу ж, з паўслова,
Скеміў няшчасце буслова.
Вось што значыць
Спецыяліст!

А нядаўна ж быў проста
Тэлеграфіст!
Нічога не ўзяў доктар дзяцел,
Нават сушанай рыбы вязку:
- Драць я з хворых не здацен,
Я адразу ж лячу
І лячу
Па свайму абавязку.
На тым часе да нас
І з'явіўся ён на вяз,
Ўвесь як на партрэце:
Ў чырвоным берэце,
Ў зялёным халаце -
На пуху, на ваце,
З доктарскай трубкай -
Чорнаю дзюбкай.
Пад крылом адразу знік
У Ласушкі градуснік -
Перад тым як даць мікстуру,
Трэба зняць тэмпературу.

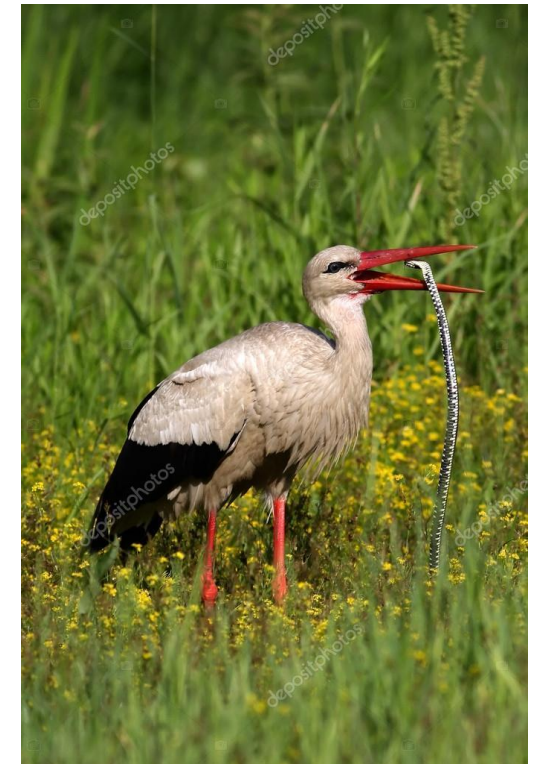
Ён абмацаў ёй живоцік,
Злазіў лыжачкай у роцік
І сказаў: гэк-гэк, кіп-кіп...
І мы падумалі, што грып.
Ведаў клёкат ён бусліны
І сказаў усім адкрыта:
- Не, няма ў яе ангіны
І няма прыкметы грыпа.
Мы ўсе ў трывожным хваляванні
На дзятла вочы паднялі.
- А вы былі на паляванні?
- Былі.
Яна укушана гадзюкай -
Так мне падказвае навука.
- Ай-ай! - прамовіла паціху
І ледзь не ўпала тут бусліха. –
Адкуль на нас такое ліха?
Ой, доктар, я са страху млею -
Ці ёсць якая хоць надзея?
Дзяцел усміхнуўся

І сказаў услых:

- Не ўміраюць ад гадзюк буслы.
Засаб можна глытаць іх па сто штук -
Так гаворыць мудрасць ўсіх навук.
Якая радасць там была
Для ўсяе сям'і бусла!
Не зналі мы, што гаварыць,
Куды нам дзятла пасадзіць,
Якою ласкай прывячаць,
Як дзякаваць, як частаваць.

Людміла Воранава
“Легенда пра бусла”.

Даўным даўно гэта было.
Зямля квітнела, усё цвіло.
На небе дзесьці жыў і Бог -
Пярун, Вялес ці мо Сварог?

Ніхто не ведае дакладна.
Гавораць рознае і складна.
Гуў лес і пухкалі балоты,
І столькі ўсякае брыдоты
Там развялося, што не стала
Ад іх ратунку. Дзе папала
Гадзюкі поўзалі, вужы,
Рапухі, яшчаркі, смаўжы.
Кішэла гадствам наваколле,
Паўзлі яны з дзвярэй, са столі.
Зусім жыцця ад іх не стала,
А ні дарослым, а ні малым.
І вось тады за дапамогай
Звярнуўся чалавек да Бога.
Маліў, Зямлю каб дапамог
Ад паўзуноў ачысціць Бог.
Тварэц, пачуўшы боль такую
Сказаў: “Зямлю тваю ўратую,
Але не проста так, з умовай -
Дай, чалавеча, ты мне слова,

Што дапаможаш трохі ў гэтым...”
Бог пазбіраў з усяго свету
Усё, што поўзала, у мех
І завязаў вяроўкай верх.
Таго паклікаў чалавека.
І кажа: “Кінь мяшок у рэку.
Тут у мяшку сакрэт вялікі.
І хто б ні зваў з яго, ні клікаў,
Ты не павінен адгукацца,
Бо можа мех той развязацца,
Такое нельга дапусціць.
Павінен ты вось так зрабіць.”
“Зраблю я ўсё, як мае быць.»
Згадзіўся чалавек. І кідзь!
Тоў велізарны мех на плечы.
Пайшоў раку шукаць, дарэчы.
Мяшок, як хтосьці падмяніў,
Заварушыўся ўвесь, ажыў,
Стаў па спіне качацца шарам,
Вісчаць, шыпець, палохаць карай.

А чалавек цяпеў і нёс...
Было не вытрываць, да слёз.
І калі ўжо зусім знямог,
То адпачыць спусціўся ў лог.
І тут найшло на яго ліха -
Спакуса: “Дай хоць вокам, ціха,
Я зазірну ў прыкры мех.
Няўжо вялікі гэта грэх?
Хоць ведаць буду, што таплю.
Бо, што сказаў, тое зраблю!”
Канец вярхоўкі пацягнуў...
Ды толькі ў шчыліну зірнуў
І тут жа мячыкам адскочыў.
Гадзюка вынырнула ў вочы.
За ёй усе палезлі гады...
І апусцеў мяшок пракляты.
Бог паглядзеў на гэта крыва
І разлаваўся не на дзіва.
На ўсе нябёсы ён зароў:
“Ты, чалавек, мяне падвёў!

Не быць табе больш чалавекам!
Буслом зраблю цябе навекі,
Каб гадаў, што з мяшка пусціў,
Ты ўсё жыццё сваё лавіў!”
Вось с той далёкае пары
І завяліся ў нас буслы...
Ахоўнік, сімвал Беларусі!
Святая птушка гэта - бусел!

**Анатоль
Вярцінскі**

“Луг зялёны, неабсяжны”

Луг зялёны неабсяжны...
А ў тым лузе ходзіць важны,
Ходзіць, бродзіць, ходзіць, бродзіць бусел,
Ходзіць бусел цэлы дзень.

Гэты бусел асаблівы.
Толькі з намі ён шчаслівы.
Ён за намі ходзіць, ходзіць,
Ён за намі ходзіць, ходзіць,
Ходзіць нібы цень.
Ён і лётае, і кружыць,
Ён нас любіць, з намі дружыць.
І як толькі прыйдзем, толькі прыйдзем,
Толькі прыйдзем мы на луг,
Ён спявае і клякоча,
Танцаваць ён з намі хоча...
Ён наш самы, самы добры,
Ён наш самы, самы добры,
Самы добры друг.

Уладзімір Гайдук “Буслы”

У кут Беларусі, да родных хацінаў,
Імкнуцца буслы, бы ўсім пашанціла.
Да роднае рэчкі, лугоў і ўзлескаў,
Паляны, для шчасця, саткаць бы пралескаў.

З надзей падарунак матулям ды татам,
Здзяйсняюцца, мары-растуць немаўляты.
На крылах ляцела цяпло для прадвесня,
І будзіць нас клекат, ды жаўранка песня.

Віктар

Гардзеі “Пейзаж з буслянятамі”

Дні сплылі шумлівай чарадою,
І як быццам ліха не было.
На балотцах за смугой густою
Бусляняты сталі на крыло.

І ляцяць у шэрае міжхмар'е,
І ляцяць мае трывогі ўслед,
На зялёным, дзе живу, паўшар'і
Колькі слёз было і колькі бед!
І не так ужо сплылі далёка
Тыя дні, калі пякла туга.
На балотцах – невясёлы клёкат.
У лагчынах – сіняя смуга.
Дзесьці блізка паміж дрэў пахілых
Дагараюць дымныя лаўжы,
І на свежаўзрыхленых магілах
Ацякаюць цэзіем крыжы.
Хто мне словы судзяшэння скажа?
Далеч зноў грымотамі гудзе.
І, глядзіш, у стомленым пейзажы
Бусянят ужо няма нідзе.

Павел Гаспадыніч “Белы бусел у вырай ляціць”

Небакраем анёлавых межаў
Белы бусел у вырай ляцеў.
Прамінаючы гмахі і вежы,
У абдымках сцюдзёных залеў.
А на крылах бялутка-бліскучых
Чырванеў, паміраючы, дзень.
Белы бусел самотны, у скрусе
Пакідаў на Радзіме свой цень.
Раніцою вільготнаю ўвосень
Расквітенела раптоўна зямля...

Цень, пакінуты птахам, няўлоўны
Нарадзіўся працягам жыцця.
І той цень асвятлёны паветрам,
Раскашуе цяплом вышыні...
Забаўляецца з сонечным ветрам,
Саграваючы восені дні...
Небакраем анёлкавых межаў
Белы бусел у вырай ляцеў.
Каб не згінулі гмахі і вежы —
Цень ягоны у душах святлеў.

Сяргей Грахоўскі
“Буслы”

Буслы шукаюць на
пагорку хату,

А там — варонкі, попел і вада,
На золку не клякочуць бусляняты,
Што не паспелі вылецець з гнязда.
Ляцяць буслы ад вёскі і да вёскі,

Мінаюць гарадкі і гарады,
Дзе і дасюль не змоўклі адгалоскі
Яшчэ не адбалелае бяды.
Няма на ўзгорку студні каля хаты
І ліпы на развілку трох дарог.
Бядуе бусел, быццам вінаваты,
Што цёплую буслянку не збярог.
Ляцяць кругамі бусел і
бусліха:
Гудуць адны пустыя каміны,
Раса з вярбы сцякае ціха-ціха,
І жаляцца хатынскія званы.

Анатоль Грачанікаў “Беларускія краявіды”

Беларускія краявіды...
Перазвоны азёр і бароў,
Над палеткамі бульбы і жыта —
Песня велічных курганоў.
Гэта наша зямля дарагая,

Гэта нашы лугі і палі,
Над якімі спрадвеку лунае
Бусел –сімвал бяссмерця Зямлі.

Леанід Дайнека “Беларусь, ты не забыта”

Беларусь, ты не забыта.
У душы, як Божы знак:
Хата... Канюшына... Жыта...
Бульба... Бусел... Шпак...
Мроя... Хлопец закаханы...
Цемра... Шлях дамоў...
Беларусь, ты збудавана
З беларускіх слоў!

Яніна Жабко “Куточак зямлі”

Куточак зямлі, дзе бярозкі шумяць,
Дзе ясныя зоркі ў азёры глядзяць,
Дзе клёкат бусліны нам песняй гучыць,
Куточак зямлі, як цябе не любіць?
Мы лёсам адзіным с табою жывём,

Ласкава цябе Беларуссю завём.
Рамонкавы луг, у палях каласы,
Вярба над ракой і грыбныя лясы.
Куточак зямлі, дзе пяюць салаўі,
Куточак зямлі, дзе грывелі баі,
Мы лёсам адзіным з табою жывём.
Ласкава цябе Беларуссю завём.
Куточак зямлі, дзе цымбалы пяюць,
Дзе людзі гасцінныя мірна жывуць,
Дзе праца згуртоўвае нас і радніць,
Куточак зямлі, як цябе не любіць?
Куточак зямлі, на якой мы жывём,
Ласкава цябе Беларуссю завём.

Алесь Жамойцін “Бусел белы — клёкат смелы...”

Бусел белы — клёкат смелы
Панад белай стараною.
Ён лунае белай верай
Нада мною і табою.
Можа голасам змяняцца,

Горды клёкат свой скурганіць;
З ярка-белае прыбрацца
Можа ў шэранькую памяць...
...Па-язычніцку, адкрыта,
Стрэч і зорам і світанку,
Жывіць песняю, як жытам,
Веры белае буслянка!..

**Васіль
Жуковіч**

“Бусел над Хатынню”

Начало формы

Конец формы

Пакружыўся над Хатынню бусел
сонечна-пагодлівай вясною:

каміны стаяць. І людзі ў скрусе.
А нідзе хаціны ні адной.
Заміраюць галасы людскія,
гукі абуджальнае вясны,
і плывуць трывожныя такія,
тонкія жалобныя званы.
Пакружыўся над Хатынню бусел
і паплыў у светлую смугу.
Ён не ведаў болю Беларусі,
пэўна ж, ён адчуў яе тугу.
Пакружыўся бусел над Хатынню
і ў смуге пад воблакамі знік.
Папалішча ўсё яшчэ не стыне,
і ў грудзях не замірае крык.

Ірына Касянкава “Кружыць, кружыць белы бусел”

Кружыць, кружыць белы бусел
Ды над вёскаю маёй.

Ён дзяцей чакае мусіць
Разам з бусліхай сваёй..
У гняздзечку родным вецер
Стане плакаць, завываць.
-Дзе ж вы, родненькія дзеці?
Мы стаміліся чакаць.
Дзе, крывінкі, паляцелі,
У які, скажыце, край?
Жыць у вёсцы не схацелі.
Тут так добра! Ці ж не рай:
Вось крынічанька бруіцца
З жыватворнаю вадой.
Ды не можам мы напіцца-
Парасло ўсё лебядой.
Кожнай хаткай Вас чакае
Роднай вёскі цішыня.
Сад квітнеючы ўздыхае:
Дзе ж бусліная сям'я?
Сцежка сціплая да вёскі
Так стараецца, бяжыць!

На пагорчак бярозка
Ўглядаецца, стаіць...
Кружыць, кружыць белы бусел
Ды над вёскаю маёй.
Ён дзяцей чакае мусіць
Разам з бусліхай сваёй...

Янка Купала “Буслы”

Падчысціла ўзвіжанне ўсю зямлю шчыра,
Ліст зводзе хмызняк заскаруслы...

Злятаюцца буслы к адлёту у вырай,
На сходку сыходзяцца буслы.
Дзе плотам граніцу адвёў сабе выган,
За прасла пашчэпліваў прасла, —
За выганам буслы рашаюць суд мігам,
Пакуль дню лучына не згасла.
Хто Млечны Шлях ноччу дагледзіць не зблудзе,
Хто мора адмерыць крыламі, —
Той вылеціць толькі ў далёкія людзі,
Той вылеце ў вырай з бусламі.
Клякочуць, хлапочуць. І крыллі, і скабы
Сусед аглядае суседа,
Разводзяць і дзеляць, хто дужы, хто слабы,
Хто болей, хто меней свет зведаў.
Зрабілі агледзіны, зрадзілі раду,
К канцу прыбліжаецца сходка,
Шнур зладзілі к выраю ў згодзе і складу,
Сціхае гамонка-клякотка.
Ўжо мецяцца к лёту, ўжо хлопаюць крыллі...
Бач, бусел адзін стаіць хмуры, —

Яго аднаго усе неяк забылі,
Адзін ён не змесціўся ў шнуры.
Стаіць і чакае сабе прыгавору, —
Знаў — буслава сходка не смешкі...
Ой, болей яму не пабачыці мора,
Не бачыці выраю сцежкі!
І зноў ўсклекаталі крылатыя сябры:
— Ён слабы, не наскага міру!
Хай гіне, хто слабы, згнілі ў каго жабры!
Смерць буслу, няздатнаму ў вырай!
Смерць! смерць!.. Задымела пуховае пер'е,
З-пад сэрца кроў хлынула стужкай...
І, споўніўшы прыгавар, буслы ў бязмер'е,
Узняліся за дружкаю дружка.
Шнур доўгі паплёўся пад небам вячыстым,
Плыў з клёкатам далей і далей,
Аж згинуў з-пад вока у воблаках мгістых,
Спавіўся ў туманныя хвалі.
А там, а за выганам сцалецца поле,
На полі рассыпаны косці,

Над косцямі вецер гуляе, скаголе,
Груган залятае у госці.
А там, ля касцей залаціцца пярсцёнак
А надпіс чужой на ім мовай:
«Як вернецца бусел з нязнанных старонак
Ка мне мілы вернецца ізнова...»

Міхась Курыла “Бусел”

Спадзяюся – жыць на Беларусі...
Мо таму, што ўвесь мой род тут жыў.
Тут над светлым храмам

Плаўна кружыць бусел,
Так, як і калісьці ён кружыў.
Бы анёл,
Птах доўжыць шлях вандроўны,
Каб вярнуцца зноў да азярын,
Дзе на золку – плача дожджык дробны,
Чырванеюць гронкі арабін...
Час ляціць...
і ў радасці, і ў скрусе
Кожны мкне з нас на сваю шашу.
Тут над светлым храмам
Плаўна кружыць бусел,
Чым і растрывожыў мне душу.

Валянцін Лукша “Над Белай Руссю — белы бусел...”

Над Белай Руссю —белы бусел
З даверам выпрастаў крыло.
А гэта значыць, белай Русі

Прасцяг ашчодраны святлом.
Над Белай Руссю —белы бусел
Ладуе спраўнае гняздо.
А гэта значыць, белай Русі
Жыць нібы поўны песень дом.
Над Белай Руссю —белы бусел
Галубіць прагных буслянят.
А гэта значыць, белай Русі
Не ведаць чорных бур і страт.
Над Белай Руссю —белы бусел
З бусліхай ў вышыні нябёс.
А гэта значыць,
Белай Русі наканаваны шчасны лёс.

Уладзімір Някляеў “Птушкі ў вырай ляцяць”

Птушкі ў вырай ляцяць, не пакінуўшы ў
гнёздах нікога,
У знямелых лясх ападае лісцё да вясны,

Гэта наша пара, нас паклікала з дому дарога,
А матулям пра нас будуць сніцца бясконцыя
сны.
Узняўся над лесам світанак крылаты,
І зорка упала, як кропля з вясла.
Там кружыцца бусел над роднаю хатай,
Чакае матуля мая.
Ад крынічнай вады на губах застаецца
гарчынка,
На суровай мяжы падае нам удача руку.
Стаяй гай над зямлёй праплывае, плыве
аблачынка,
Як хустынка плыве, што ўпусціла матуля ў
раку.

Пімен Панчанка “Буслы, буслы...”

Няма радзімы без бацькоўскай хаты;
Бусліны клёкат — гэта родны дом;
Ты будзеш жыць шчасліва і багата,
Калі над хатай — буслава гняздо.

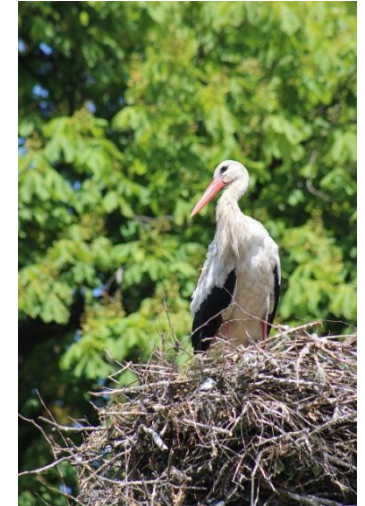
А летнім днём блакіт нябёс бясконцы
І воблакі — мелодыя без слоў,
І над зямлёю роднай наша сонца,
І крылле прамяністае буслоў.
Буслы да нас вясною зноўку вернуцца,
Як на зямлі прадзюбнецца трава.
Без чалавечай і буслінай вернасці
Няма ні дабыні, ні хараства.

Міхась Рудкоўскі “Пакінуты бусел”

Буслы ўзняліся з поймы у дарогу.
Хвіліна, дзве — над лесам шнур растаў.
А ён нат не крануўся — доўга-доўга
На парыжэлай купіне стаяў.

Глядзеў услед...
А зрокам, адзінокі,
На ліпу сеў каля гнязда свайго,
І цішыню разрэзаў дзікі клёкат,
Не клёкат — крык надтрэснуты
яго.
Ён зваў братоў.
Яму б — пад крылы вецер
І ў дальні шлях, за імі ўслед,
паплыць...
Відаць, страшней, страшней за ўсё
на свеце
Пакінутым усімі быць.

Алег Салтук “Павіс бусліны клёкат над палямі...”

Павіс бусліны клёкат над палямі,
Кругі, кругі — бясконцыя кругі.
Глядзяць у свет бяздумнымі вачамі,
Нібы паны, надзьмутыя стагі.

На павуцінках ціха грае восень.
Напята струны нерваў і душы...
За небасхіл у сонечную просінь
Са смуткам лета крочыць у цішы.

Міхась Стральцоў “На стозе бусел”

Крамяныя грудастыя аблогі
Над пожняю, над лесам коціць дзень.
Жывое джгае порсткі авадзень,
А даль мігціць наміткай-навалокай.
На стозе – бусел макаўкаю лета:
Не патрывожу, брат, вазьму правей!
Аднекуль затрашчыць матацыклетка –
І не чутно ўжо коніка ў траве.
Ды ціха зноў. І на душы прыветна.
Я зноўку тут. Благое ўсё міне.
Насустрач ты – гарчае паветра
Густой, дрыготкай хваляй – на мяне.

Іаксім Танк “Бусел”

ыйшаў бусел пагуляць.
еў рапухаў дваццаць пяць.
ваццаць пяць ці дваццаць шэсць?
біўся з ліку і не есць.
а адной прыстаў назе
на пальцах лік вядзе.
ы як злічыш?
яго Восем пальцаў усяго.
ёў ён лік і так і сяк,
отым вырашыў, басяк,
а рапук пайсці спытаць:
– Дваццаць шэсць ці дваццаць пяць?
олькі штось рапукі ўсе
ахаваліся ў лазе.

Скуль ім знаць — чаго ізноў
Бусел з клёкатам ішоў.

Люба Тарасюк “Бусліха”

Узняўшы неба сіні шал,
Хістаючы аблокаў крыгі,
Бусліхі белая душа
Трывожна развінае крылы.
Ад гнёздаў цёплых немаўлят,
Што ўпершыню вітаюць сонца,
Яна адводзіць золь і град, —
А як ад іх адвесці стронцый?
Дзе ёй набрацца столькі крыл
На ўсе калыскі і на гнёзды,
Каб цэлы свет сабой закрыць
Ад жахаў атамнай пагрозы?..
Яна, ахоўніца жыцця,
Цяпер да кожнага парога
Нясе, як некалі дзіця,

ваё пяро перасцярогі.

Нікола Федзюковіч “Балада пра буслоў”

д пажару аблокі, як сцены, крышыліся.
стаяў нерухома на чорным дзядзінцы...
рыляталі буслы — і бяссільна кружыліся
ід маім трохгадовым,
якельным дзяцінствам.
рыляталі буслы...
— нібы ў ліхаманцы —падаў,
ішоў падымаўся
зноў падаў вобзем...
Хто сказаў, хто сказаў:
“Калі бусел на хаце,
значыць —хату
ніякае гора не возьме?”
Тут —вайна сорак першага, страшнага года;
я —апошні ў сям’і і адзіны мужчына...
5

Хто сказаў, што мінае
бусліны край гора?
Бацька мёртвы... Трываць немагчыма...
І раней, і пасля, колькі помню я выраяў,
вырай той —самы жудасны вырай...
І цяпер,калі моўчкі стаю на дарозе,
нада мной белы бусел нястомна лунае...
Ці не бацьку майго ува мне,
у дарослым, ён жадае пазнаць,
ён убачыць жадае?

Кастусь

Цыбульскі

“Засмяглая рака”

Засмяглая рака,
Змучоныя крыніцы...
У цераме шпака
Прапісаны сініцы.

Буслы, каб не сканаў
Магутны дар прыроды,
З парэпанных канаў
Ляцяць на агароды.
Не высяцца стагі,
Даўно не звоняць косы...
Здзічэлі мурагі
Без ног касецкіх босых.
Бязбожніцтва ўва ўсіх,
Варожасць і спакуса...
Разбаўлена ў хлусні
Спагада беларусаў.
Трывожны лік святых
Даўно забыты намі...
Але працнецца слых
З царкоўнымі званамі.
І завірыць рака,
Наклепле косы бусел...
Не высахне ў вяках
Сумленне беларусаў.

Мікола Чарняўскі “Урок”

Бусел праводзіў заняткі:
— Слухайце, бусляняткі:
дома пакіньце страх,
смела рабіце ўзмах.
З кола ўзлятайце стралой,
дзюбу трымайце прамой.
Зробіце круг —
сядзьце на луг!
Не забывайце парадку —
мягка рабіце пасадку...
Хто праляціць прыгожа —
першым паснедаць зможа.
Той, хто не слухаў бяседу,
будзе чакаць
да абеду.
Хто ж атрымае двойку —
будзе працягваць

да вечара стойку.

Клёк-клёк!

Ці зразумелі ўрок?

Помніце, Кляка і Клёка,

восень ужо недалёка!

Круцяць малыя насамі:

“Ведаем гэта самі.

Ды хоць разок яшчэ,

тата,

з намі палётай

над хатай.

Нам ад твайго крыла смеласці больш

і святла...”.

Віктар Швед “Бусел верны Беларусі”

Бусел з Афрыкі гарачай

Родную зямельку ўбачыў.

Зноўку з выраю вярнуўся

Да айчыннай Беларусі.

Ён з бусліхай-прыгажуняй

Распознаў гняздо на клуні.
Хутка ў буслоў цыбатых
Будуць дзеці – бусляняты.
Дзеці вырастуць праз лета
І пакінуць свой палетак.
Прыляцяць увесну.
Бусел – заўжды верны Беларусі.

**Яўгенія Янішчыц “Прыедзь у
край мой ціхі”**

Прыедзь у край мой ціхі,
Тут продкаў галасы,
Тут белыя бусліхі і мудрыя лясы.
Хапае на Палессі
І сонца, і вады.

І што ні двор - то песня,
Што вёска - то сады.
Па травах светла-шызых
Мы пройдзем ля ракі,
Дзе, мыючы бялізну,
Вядуць сваё жанкі.
І будзе песня спета
Пра шчасце і бяду,
І будзе падаць лета
Ў гуллівую ваду.
Прыедзь у край мой ціхі,
Тут продкаў галасы.
Тут белыя бусліхі
І мудрыя лясы.

